

Міністерство освіти і науки України

Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий механічний інститут

Кафедра транспортних технологій і технічного сервісу

02-02-227М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних робіт з навчальної дисципліни
**«ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ВАНТАЖНИХ РОБІТ
НА ТРАНСПОРТІ»**

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою 275.03 «Транспортні
технології (на автомобільному транспорті)»
спеціальності 275 «Транспортні технології (за видами)»
галузі знань 27 «Транспорт»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННМІ
Протокол №10 від 29.05.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до виконання практичних робіт з навчальної дисципліни «Організація та технологія вантажних робіт на транспорті» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою 275.03 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)» спеціальності 275 «Транспортні технології (за видами)» галузі знань 27 «Транспорт» денної та заочної форм навчання. [Електронне видання] / Швець М. Д. – Рівне : НУВГП, 2024. – 49 с.

Укладач: Швець М. Д., к.т.н., доцент кафедри транспортних технологій і технічного сервісу.

Відповідальний за випуск:

Никончук В. М., д.е.н., професорка, в.о. завідувача кафедри транспортних технологій і технічного сервісу.

Керівник групи забезпечення спеціальності 275 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)»

Хітров І. О.

© М. Д. Швець, 2024
© НУВГП, 2024

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	4
2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
4. ПРАКТИЧНІ РОБОТИ.....	8
4.1. Практична робота №1. Визначення рівня простої та комплексної механізації.....	8
4.2. Практична робота №2. Визначення продуктивності засобів механізації.....	10
4.3. Практична робота №3. Розрахунок ритмічної роботи вантажного пункту.....	15
4.4. Практична робота №4. Розрахунок схем розміщення транспортних засобів на навантажувально-розвантажувальних пунктах.....	17
4.5. Практична робота №5. Розрахунок параметрів складу.....	22
4.6. Практична робота №6. Розрахунок робочого циклу екскаваторів.....	24
4.7. Практична робота №7. Розрахунок робочого циклу кранів.....	28
4.8. Практична робота №8. Розрахунок робочого циклу автотранспорту.....	33
4.9. Практична робота №9. Розрахунок ширини стрічки конвеєра.....	38
4.10. Практична робота №10. Вибір оптимального варіанту механізації вантажних робіт.....	40
4.11. Практична робота №11. Розрахунок показників ефективності комплектів механізації.....	44
4.12. Практична робота №12. Розрахунок економічних показників роботи вантажних пунктів.....	47
5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	49

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Організація та технологія вантажних робіт на транспорті – це дисципліна, що спрямована на те, щоб дати здобувачам загальні знання про один з основних елементів транспортного процесу – навантаження-розвантаження вантажів, а також особливості підготовки вантажів до вантажного процесу та порядку виконання вантажних робіт різними видами навантажувальних механізмів.

Метою навчальної дисципліни “Організація та технологія вантажних робіт на транспорті” є формування у студентів стійких знань про організаційні та технологічні особливості роботи основних навантажувально-розвантажувальних засобів як елементів транспортно-технологічних систем доставки вантажів.

Основним завданням є ознайомлення з організацією та технологією виконання вантажних робіт; ознайомлення з будовою та роботою вантажних пунктів та складів; визначення технічних та технологічних показників роботи вантажних засобів та навантажувально-розвантажувальних пунктів, вивчення методів підбору навантажувально-розвантажувальних засобів в залежності від типу вантажу та обсягів перевезень.

Предметом курсу є формування теоретичних знань та практичних навичок для розуміння важливості навантажувально-розвантажувальних робіт в транспортному процесі шляхом визначення рівня механізації, розрахунку тривалості робочого циклу основних видів навантажувально-розвантажувальних механізмів та їх підбір під параметри заданого виду вантажу та транспортного засобу, розгляд техніко-експлуатаційних характеристик навантажувально-розвантажувальних засобів з вивченням технології та організації виконання вантажних робіт різними видами вантажної техніки.

Знати: класифікацію, технічні характеристики і умови використання вантажних засобів, методи вибору вантажних засобів і їх раціональне використання, методи проектування та оптимізацію функціонування вантажних пунктів;

Вміти: самостійно орієнтуватися в виборі сучасних транспортних та навантажувально-розвантажувальних засобів для транспортного обслуговування, організувати сумісну роботу транспортних та навантажувально-розвантажувальних засобів, проектувати транспортно-технологічні схеми..

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 27 “Транспорт”	Фахова	
Модулів – 1	Спеціальність: 275 “Транспортні технології (на автомобільному транспорті)”	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		3-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: <i>не передбачене</i>		Семестр	
Загальна кількість годин – 150		5-й	5-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 6	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	26 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	12 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		100 год.	136 год.
		Індивідуальні завдання: -	
		Форма контролю:	
екзамен	екзамен		

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Лекції – 26 год. Практичні – 24 год. Самостійна робота – 100 год	
Розподіл кількості годин, РН	Опис навчальної дисципліни (освітнього компоненту)
Тема 1. Основні поняття та класифікація засобів механізації.	
лекцій – 2 год. практичні – 2 год. СК-2, РН-12	Поняття механізації вантажних робіт. Рівень механізації. Організація виробничого процесу. Класифікація навантажувально-розвантажувальних механізмів.
Тема 2. Основні параметри вантажної техніки	
лекцій – 2 год. практичні – 2 год РН-12.	Силові, базові та кінематичні параметри. Стійкість та маневреність.
Тема 3. Особливості визначення продуктивності засобів механізації.	
лекцій – 2 год. практичні – 2 год СК-2, РН-12	Робочий цикл та методи визначення його тривалості. Продуктивність та її характеристика. Визначення продуктивності підйомно-транспортних механізмів безперервної дії.
Тема 4. Залежність продуктивності рухомого складу від часу простою під вантажними операціями	
лекцій – 2 год. практичні – 2 год СК-2, РН-12	Зв'язок автомобіля і засобів механізації при здійсненні перевезень вантажів. Визначення пропускної здатності навантажувально-розвантажувальних пунктів та постів.
Тема 5. Складське господарство. Розрахунок схем розміщення транспортних засобів на вантажних фронтах	
лекцій – 2 год. практичні – 2 год СК-2, РН-12	Склади та їх характеристика. Використання складів. Розрахунок схем розташування автомобілів на вантажному фронті.
Тема 6. Кінцеві та змінні вантажозахватні пристрої	
лекцій – 2 год. СК-2, РН-12	Характеристика загальних вантажозахватних пристроїв. Характеристика спеціальних вантажозахватних пристроїв. Найпростіші навантажувально-розвантажувальні механізми (пристрої).

Тема 7. Організація і технологія роботи екскаваторів.	
лекцій – 2 год. практичні – 2 год СК-2, РН-12	Екскаватори та їх характеристика. Вибір робочого обладнання екскаватора. Організація і технологія спільної роботи екскаваторів і вантажного рухомого складу.
Тема 8. Організація і технологія роботи кранів.	
лекцій – 2 год. практичні – 2 год СК-2, РН-12	Стрілові крани та їх характеристика. Організація і технологія спільної роботи кранів і вантажного рухомого складу.
Тема 9. Організація і технологія роботи навантажувачів	
лекцій – 2 год. практичні – 2 год СК-2, РН-12	Складські автовантажувачі та їх характеристика. Організація і технологія спільної роботи навантажувачів і вантажного рухомого складу.
Тема 10. Організація і технологія роботи конвеєрів	
лекцій – 2 год. практичні – 2 год СК-2, РН-12	Конвеєри та їх характеристика. Спеціальні види конвеєрів. Елеватори та їх характеристика. Гравітаційний та пневматичний транспорт..
Тема 11. Вибір оптимального варіанту механізації та основні форми організації вантажних робіт	
лекцій – 2 год. практичні – 2 год СК-2, РН-12	Вибір оптимального варіанту механізації. Основні форми організації навантажувально-розвантажувальних робіт.
Тема 12. Показники оцінки ефективності комплектів машин і оптимізація їх складу	
лекцій – 2 год. практичні – 2 год СК-2, РН-12	Основні принципи і умови комплектування машин. Оптимізація складу комплекту. Методика оцінки ефективності комплектів екскаватор-самоскид.
Тема 13. Економічне обґрунтування роботи навантажувально-розвантажувальних механізмів	
лекцій – 2 год. практичні – 2 год СК-2, РН-12	Техніко-експлуатаційні і техніко-економічні показники. Річний економічний ефект та методи його визначення. Термін окупності капітальних вкладень та їх ефективність.

4. ПРАКТИЧНІ РОБОТИ

Практична робота №1. Визначення рівня простої та комплексної механізації

Мета роботи: навчитися визначати рівень простої та комплексної механізації на вантажних пунктах.

Зміст роботи: використовуючи дані про загальний обсяг робіт виконаних на вантажному пункті навчитися визначати рівень простої та комплексної механізації.

Теоретичне обґрунтування

Рівень простої механізації навантажувально-розвантажувальних робіт γ_M визначається як відношення кількості вантажу навантаженого і розвантаженого механізованим способом $\sum Q_M$ до загальної кількості навантаженого і розвантаженого вантажу $\sum Q$:

$$\gamma_M = \frac{\sum Q_M}{\sum Q} \cdot 100, \%$$

Рівень комплексної механізації навантажувально-розвантажувальних робіт визначається як відношення кількості навантаженого і розвантаженого вантажу механізованим способом разом з виконанням об'єму допоміжних робіт, $(\sum Q_{MO}^M + \sum Q_{MD}^M)$ до загальної кількості навантаженого і розвантаженого вантажу $(\sum Q_{MO} + \sum Q_{MD})$.

$$\gamma_{к.м.} = \frac{\sum Q_{MO}^M + \sum Q_{MD}^M}{\sum Q_{MO} + \sum Q_{MD}} \cdot 100, \%$$

ЗАДАЧІ

Задача №1

Визначити рівень простої механізації навантажувально-розвантажувальних робіт на навантажувально-розвантажувальному пункті, який працює в 3 зміни, якщо на даному пункті за першу зміну було виконано навантажувально-розвантажувальних робіт механізованим способом $250+n$ тон, або 85% від загальної кількості, за другу $280+n$ тон, або 90% від загальної кількості, і за третю $150+n$ тон, або 95% від загальної кількості.

При розв'язуванні задач значення величини n приймається по порядку номеру студента в списку журналу групи.

Приклад розрахунку 1

Кількість робіт виконаних механізованим способом складе:

$$\sum Q_m = 250 \cdot 0,85 + 280 \cdot 0,9 + 150 \cdot 0,95 = 212,5 + 252 + 142,5 \\ = 607 \text{ тон.}$$

Рівень простої механізації:

$$\gamma_m = \frac{607}{680} \cdot 100 = 89,26\%.$$

Задача №2.

Визначити рівень комплексної механізації навантажувально-розвантажувальних робіт на навантажувально-розвантажувальному пункті, який працює в 3 зміни, якщо на даному пункті за першу зміну було виконано навантажувально-розвантажувальних робіт механізованим способом $120+n$ тон, або 80% від загальної кількості, за другу $130+n$ тон, або 85% від загальної кількості, і за третю $140+n$ тон, або 90% від загальної кількості. Об'єм допоміжних робіт складає $20+n$ тон.

Приклад розрахунку 2

Визначаємо кількість робіт виконаних механізованим способом:

$$\sum Q_m = 120 \cdot 0,8 + 130 \cdot 0,85 + 140 \cdot 0,9 = 96 + 110,5 + 126 \\ = 332,5 \text{ тон.} \\ \gamma_{к.м} = \frac{332,5 + 20}{390 + 20} \cdot 100 = 86\%.$$

Контрольні тестові запитання.

1. Різновид переробки вантажів, що виконується з допомогою машин називають:

- 1) варіантом механізації
- 2) варіантом перевантаження
- 3) навантажувально-розвантажувальним циклом
- 4) терміналом
- 5) постом навантаження

2. Які розрізняють способи виконання навантажувально-розвантажувальних робіт:

- 1) механізований і немеханізований
- 2) простий і складний
- 3) тяжкий і легкий
- 4) термінальний і звичайний
- 5) автомобільний, залізничний, водний і повітряний

3. При якому способі виконання вантажних робіт всі операції виконують за допомогою навантажувально-розвантажувальних механізмів?

- 1) частковій механізації
- 2) ручному
- 3) механізованому
- 4) автоматизації
- 5) закритому

4. Механізація, при якій навантаження механізоване, а розвантаження – вручну, або навпаки – це:

- 1) комплексна механізація
- 2) автоматизація
- 3) часткова механізація
- 4) велика механізація
- 5) мала механізація

5. Рівень простої механізації навантажувально-розвантажувальних робіт визначається як:

- 1) відношення кількості навантаженого і розвантаженого вантажу механізованим способом разом з виконанням об'єму допоміжних робіт, до загальної кількості навантаженого і розвантаженого вантажу
- 2) відношення існуючої кількості наявних навантажувально-розвантажувальних засобів на підприємстві до необхідної їх кількості
- 3) відношення кількості вантажу навантаженого і розвантаженого механізованим способом до загальної кількості навантаженого і розвантаженого вантажу
- 4) відношення кількості навантажувально-розвантажувальних механізмів до кількості допоміжних транспортних засобів
- 5) відношення кількості вантажу навантаженого і розвантаженого механізованим способом до кількості навантаженого і розвантаженого вантажу виконаного вручну.

Практична робота № 2

ТЕМА: Визначення продуктивності засобів механізації

Мета роботи: навчитися визначати продуктивність засобів механізації перервної та безперервної дії.

Зміст роботи: використовуючи класичні методи навчитися визначати продуктивність засобів механізації перервної та безперервної дії.

Теоретичне обґрунтування

Продуктивність навантажувально-розвантажувальних машин – це кількість вантажу, який може бути перероблений машиною за певний проміжок часу.

Продуктивність механізмів перервної дії за одну год. визначають по формулі:

$$W_{п.п} = \frac{3600 \cdot q}{t_{ц}}, \frac{\text{т}}{\text{ГОД}}.$$

Продуктивність конвеєрів безперервної дії визначають, виходячи із умови поділу її на чотири частини:

1) продуктивність конвеєрів з транспортуючою стрічкою виходячи з того, що робочий орган конвеєра, виконаний в вигляді безкінцевої технотканої або пластинчатої стрічки:

$$W_k' = N_k \cdot k \rightarrow W_k' = \frac{3600 \cdot v_k \cdot q}{a}, \text{ м}^3/\text{ГОД}.$$

2) продуктивність конвеєрів з багатоковшовим ланцюгом:

$$W_k'' = \frac{3600 \cdot v_k \cdot q}{a}, \text{ м}^3/\text{ГОД}.$$

3) продуктивність конвеєрів з транспортуючою стрічкою визначається виходячи з того, що в даному випадку вантаж переміщується транспортуючою стрічкою конвеєра не окремими предметами, а суцільним потоком:

$$W_k''' = 3600 \cdot F \cdot v_k, \text{ м}^3/\text{ГОД}.$$

4) продуктивність шнекових конвеєрів:

$$W_{ш} = 60 \cdot \frac{\pi \cdot d^2 \cdot s \cdot \omega}{4}, \text{ м}^3/\text{ГОД}.$$

Залежність простою автомобілів від продуктивності навантажувально-розвантажувальних механізмів характеризується рівнянням, яке показує, що тривалість простою автомобіля під навантаженням (розвантаженням) обернено-пропорційна величині експлуатаційної продуктивності механізму:

$$t_{н} = \frac{q_a \cdot \gamma}{W_e}.$$

ЗАДАЧІ

Задача 1

Визначити годинну продуктивність підйомно-транспортного механізму перервної дії, зайнятого навантаженням вантажу, при

середній вазі вантажу $0,5+0,1n$ тони, який переміщується за один цикл і загальній тривалості циклу $60+n$ сек.

Приклад розрахунку 1

$$W = \frac{3600 \cdot m}{t_{\text{ц}}} = \frac{3600 \cdot 0,5}{60} = 30 \text{ т/год}$$

Задача 2

Визначити продуктивність конвеєра з багатоковшовим ланцюгом при навантаженні піску на 6 автомобілів вантажопідйомністю 12 тон, якщо відомо, швидкість конвеєра складає $0,3+0,1n$ м/с, об'єм одного ковша $0,25+0,01n$ м³, кількість ковшів – $18+n$, відстань між ковшами $0,5+0,1n$ м.

Приклад розрахунку 2

$$W_k^{//} = \frac{3600 \cdot v_k \cdot q}{a} = \frac{3600 \cdot 0,3 \cdot 0,25}{0,5} = \frac{270}{0,5} = 540 \text{ м}^3/\text{год}$$

Задача №3

Визначити продуктивність конвеєра з транспортуючою стрічкою за 1 год при навантаженні поштучних вантажів, якщо відомо: середня відстань між сусідніми одиницями вантажу на стрічці конвеєра складає $3+0,1n$ м; швидкість руху конвеєра $0,5$ м/с; середня вага одиниці вантажу складає $20+n$ кг; довжина конвеєра 40 м.

Приклад розрахунку 3

$$P_{\text{т}} = \frac{3600 \cdot v_k \cdot m}{a} = \frac{3600 \cdot 0,5 \cdot 0,02}{3} = 12 \text{ т/год.}$$

Задача №4.

Визначити тривалість звичайного робочого циклу механізму перервної дії (автокрану вантажопідйомністю 3 тони) якщо відомо: час захвату вантажу складає $t_{\text{захв}} = 10 + n$ сек.; висота підйому-опускання $H_{\text{п.о.}} = 3 + 0,1n$ м.; швидкість підйому-опускання $V_{\text{п.о.}} = 0,5$ м/с.; довжина горизонтального шляху $l = 5 + 0,1n$ м.; швидкість руху

механізму по горизонтальному шляху $V_{\text{рух}} = 1\text{ м/с}$; час звільнення робочого органу від вантажу $t_{\text{зв}} = 5 + 0,1n\text{ с}$.

Приклад розрахунку 4

Тривалість звичайного робочого циклу знайдемо за формулою:

$$t_{\text{ц}} = t_{\text{захв.}} + t_{\text{нід}} + t_{\text{пер.в.}} + t_{\text{оп.}} + t_{\text{зв.}} + t_{\text{нід.}} + t_{\text{пер.хол.}} + t_{\text{оп}}, \text{ звідки:}$$

$$t_{\text{ц}} = t_{\text{захв.}} + 4 \frac{H_{\text{н.о.}}}{V_{\text{н.о.}}} + 2 \frac{\ell}{V_{\text{рух.}}} + t_{\text{зв.}} = 10 + 4 \frac{3}{0,5} + 2 \frac{5}{1} + 5 = 49\text{ с.}$$

Задача 5.

Визначити тривалість знаходження автомобіля під навантаженням, якщо відомо, що вантажопідйомність автомобіля складає $8+n\text{ тон}$, $\gamma = 0,95$, експлуатаційна продуктивність підйомно-транспортного механізму складає 30 тон/год , а робочий цикл – $80+n\text{ сек}$.

Приклад розрахунку 5

$$t_{\text{н}} = \frac{q_a \cdot \gamma}{P_e} = \frac{8 \cdot 0,95}{30} = 0,25\text{ год.}$$

Задача 6.

Автомобіль перевозить насіннєве зерно з елеватора в зерносховище колективного сільського господарства. За 2 їздки автомобіль простояв під навантаженням і розвантаженням і при визначенні ваги зерна $t_{\text{факт}}=2\text{ год}$. Розрахувати нормативний основний і додатковий час простою автомобіля за день, а також наднормативний простій, з огляду на те, що за одну їздку автомобіль зважується 4 рази. Навантаження зерна на елеваторі здійснюється механізованим способом, розвантаження зерна в колективному господарстві – вручну.

Приклад розрахунку 6

Час навантаження автомобіля вантажопідйомністю 6 т складає (згідно нормативів) 7 хвилин, а розвантаження $14+n\text{ хвилин}$. Додатковий час на визначення ваги зерна $4+n\text{ хв.}$ на одне зважування.

Загальний час навантаження-розвантаження визначасмо за формулою:

$$t_{\text{норм}} = \frac{t_{\text{н}} + t_{\text{р}} + t_{\text{дод}}}{60} = \frac{7 \cdot 2 + 14 \cdot 2 + 2 \cdot 4 \cdot 4}{60} = 73,8\text{ хв} = 1,23\text{ год.}$$

Наднормативний простій складе:

$$\Delta t = t_{\text{факт}} - t_{\text{норм}} = 120 - 73,8 = 46,2 \text{ хв.} = 0,77 \text{ год.}$$

Контрольні тестові запитання.

1. Навантаження і транспортування вантажів якої категорії повинні виконуватись тільки механізовано?

- 1) першої і другої
- 2) другої і третьої
- 3) першої і третьої
- 4) будь-якої
- 5) ніякої

2. Час на операції, що безпосередньо пов'язані з розміщенням і закріпленням вантажу на рухомому складі, або звільнення рухомого складу від вантажу – це:

- 1) час чекання
- 2) час маневрування
- 3) час навантаження і розвантаження
- 4) час оформлення документів
- 5) час перевезення

3. Яку вантажопідйомність вантажного стрілового механізму називають номінальною?

- 1) вантажопідйомність при мінімальному вильоті стріли
- 2) вантажопідйомність при максимальному вильоті стріли
- 3) середню вантажопідйомність вантажного механізму
- 4) паспортну
- 5) експлуатаційну

4. Сума часу, при виконанні вантажних операцій, що затрачається на окремі операції циклу з врахуванням можливого суміщення операцій а також додаткового часу – це:

- 1) робочий цикл
- 2) одна зміна
- 3) продуктивність робіт
- 4) їздка транспортного засобу
- 5) коефіцієнт використання часу

5. Кількість вантажу, який може бути перероблений вантажним механізмом за певний проміжок часу називається:

- 1) продуктивністю
- 2) робочим циклом
- 3) коефіцієнтом використання вантажопідйомності

- 4) транспортною роботою
- 5) часом навантаження-розвантаження

Практична робота №3. Розрахунок ритмічної роботи вантажного пункту

Мета роботи: навчитися визначати продуктивність транспортних засобів при різних режимах роботи вантажних пунктів.

Зміст роботи: визначення тривалості знаходження транспортних засобів під навантаженням при різних умовах роботи.

Теоретичне обґрунтування

Пропускна здатність в тонах і одиницях рухомого складу одного поста, визначають за формулою:

$$P_m = \frac{1}{t_{m\eta}}, \quad M = \frac{n_n}{t_{m\eta}}.$$

ЗАДАЧІ

Задача №1

Яка кількість автомобілів зможе ритмічно працювати на одному н.-р. посту, якщо на маршруті працюють автомобілі вантажопідйомністю 12 тон, час знаходження автомобілів під навантаженням складає 30+n хв., інтервал руху автомобілів складає 40 хвилин, а тривалість обороту одного автомобіля складає 3+0,1n години.

Приклад розрахунку 1

$$N = \frac{t_{об}}{t_n} = \frac{3}{0,5} = 6 \text{ авт.}$$

Здача №2

Визначити кількість автомобілів, які ритмічно можуть працювати на лінії і обслуговуватись навантажувально-розвантажувальним пунктом, що складається з 6-ти постів, якщо тривалість обороту автомобіля складає 3+0,1n год., а інтервал руху складає між автомобілями 30+n хвилин.

Приклад розрахунку 2

$$N = \frac{n_n \cdot t_{об}}{t_n} = \frac{6 \cdot 3}{0,5} = 36 \text{ авт.}$$

Задача №3

Визначити пропускну здатність в тонах і одиницях рухомого складу одного поста, якщо на н-р. пункті є чотири пости, вантажі перевозять автомобілями вантажопідйомністю 6 т, час навантаження 1 т вантажу 20+n хв., коефіцієнт нерівномірності подачі автомобілів складає 1,1+0,1n, а коефіцієнт використання вантажопідйомності 0,95.

Приклад розрахунку 3

$$\begin{aligned} \Pi_T &= \frac{1}{t_m \cdot \eta} = \frac{1}{0,3 \cdot 1,1} = 3,03 \text{ тон/год,} \\ \Pi_a &= \frac{1}{t_m \cdot q \cdot \gamma \cdot \eta} = \frac{1}{0,3 \cdot 6 \cdot 0,95 \cdot 1,1} = 0,53 \text{ авт/год,} \\ M &= \frac{n_n}{t_m \cdot \eta} = \frac{4}{0,3 \cdot 1,1} = 12,12 \text{ авт/год,} \\ M &= \frac{n_n}{t_m \cdot q \cdot \gamma \cdot \eta} = \frac{4}{0,3 \cdot 6 \cdot 0,95 \cdot 1,1} = 2,13 \text{ авт/год.} \end{aligned}$$

Контрольні тестові запитання.

1. Продуктивність підйомно-транспортного механізму, яка розрахована в найбільшому розмірі, який може бути реалізований механізмом в відповідності з його паспортними даними називається:

- 1) теоретичною
- 2) технічною
- 3) експлуатаційною
- 4) погодинною
- 5) максимальною

2. До підйомно-транспортних механізмів безперервної дії відносяться:

- 1) транспортери, багатоковшові екскаватори і навантажувачі, шнекові конвеєри
- 2) крани, екскаватори, навантажувачі
- 3) елеватори
- 4) гравітаційний та пневматичний транспорт
- 5) пневматичні механізми

3. Механізми, в яких робочий орган рухається без зупинок, не здійснюючи перерв для захвату вантажу і звільнення від нього, не

змінюючи напрямку руху і не перемикаючи робочий хід на холостий називаються:

- 1) механізмами безперервної дії
- 2) механізмами перервної дії
- 3) елеваторами
- 4) гравітаційними механізмами
- 5) пневматичними механізмами

4. Відношенням часу фактичної роботи конвеєра до заданого планового часу роботи в період, що розглядається визначається:

- 1) розрахунковий коефіцієнт фактичного використання конвеєра в часі
- 2) продуктивність конвеєра
- 3) коефіцієнт використання вантажопідйомності
- 4) загальний коефіцієнт завантаження
- 5) технічна швидкість конвеєра

5. Кількісний розподіл за розміром окремих частинок вантажу називається:

- 1) кусковатістю
- 2) міцністю
- 3) щільністю
- 4) вологістю
- 5) абразивністю

Практична робота №4. Розрахунок схем розміщення транспортних засобів на навантажувально-розвантажувальних пунктах

Мета роботи: навчитися розрізняти та розраховувати різні схеми розміщення транспортних засобів на вантажних пунктах.

Зміст роботи: використовуючи класичні формули навчитися визначати довжину та ширини вантажного фронту при різних схемах розміщення автомобілів.

Теоретичне обґрунтування

Довжина фронту навантаження та необхідна ширина проїзду при потоковому (боковому) розміщенні рухомого складу визначається за формулами:

$$L_{\text{б}} = n_{\text{п}}(l_a + a) + a,$$
$$B_{\text{б}} = R_3 - R_{\text{в}} + b_a + c + 2z.$$

Довжина фронту навантаження та необхідна ширина проїзду при торцевому розміщенні рухомого складу визначається за формулами:

$$L_{\text{т}} = n_{\text{п}}(b_a + \text{в}) + \text{в},$$

$$B_T = R_3 - R_B + l_a + c + 2z.$$

Довжина фронту навантаження та необхідна ширина проїзду при східчастому розміщенні рухомого складу визначається за формулами:

$$L_{cx} = \frac{n_H(b_a + B) + B}{\sin \alpha},$$

$$B_{cx} = (R_3 - R_B) \cdot \cos \alpha + l_a \cdot \sin \alpha + 0,7c + 1,4z.$$

Для визначення сумарної пропускної здатності навантажувально-розвантажувальних пунктів необхідно розрахувати:

Час оберту автомобіля:

$$t_{об} = \frac{l_{iB}}{V_T \cdot \beta_{iB}} + t_{нр}.$$

Інтервал руху автомобілів:

$$I_a = \frac{t_{об}}{A_M}.$$

Число постів навантаження:

$$N_H = \frac{t_H}{I_a}$$

Число постів розвантаження:

$$N_P = \frac{t_P}{I_a}$$

ЗАДАЧІ

Задача 1

Визначити величину вантажного фронту а також мінімальну необхідну ширину проїзду автомобіля перед складом при боковому розташуванні автомобілів при 5-ти вантажних постах, якщо максимальний внутрішній радіус повороту автомобіля 10 м, а зовнішній – 12,5+0,1н м. Мінімальна відстань від автомобіля до складу 0,2+0,1н м, мінімальна відстань від автомобіля, що рухається до межі проїзду, або автомобіля, що стоїть в сусідньому ряду 0,5 м. Габаритна довжина автомобіля – 8 м, а ширина – 2,5 м.

Приклад розрахунку 1

Величина вантажного фронту складе:

$$L_G = 5 \cdot (8 + 0,5) + 0,5 = 43\text{м}.$$

Мінімальна необхідна ширина проїзду складе:

$$B_G = 12,5 - 10 + 2,5 + 0,2 + 2 \cdot 0,5 = 6,2\text{м}.$$

Задача 2

Визначити величину вантажного фронту а також мінімальну необхідну ширину проїзду автомобіля перед складом при торцевому розташуванні автомобілів при 5-ти вантажних постах, якщо максимальний внутрішній радіус повороту автомобіля 10 м, а зовнішній – 12,5+0,1n м. Мінімальна відстань від автомобіля до складу 0,2 м, мінімальна відстань від автомобіля, що рухається до межі проїзду, або автомобіля, що стоїть в сусідньому ряду 0,5+0,1n м. Габаритна довжина автомобіля – 8 м, а ширина – 2,5 м.

Приклад розрахунку 2

Величина вантажного фронту складе:

$$L_T = 5 \cdot (2,5 + 0,5) + 0,5 = 15,5\text{м.}$$

Мінімальна необхідна ширина проїзду складе:

$$B_T = 12,5 - 10 + 8 + 0,2 + 2 \cdot 0,5 = 11,7\text{м.}$$

Задача №3

Визначити величину вантажного фронту а також мінімальну необхідну ширину проїзду автомобіля перед складом при східчастому розташуванні автомобілів при 5-ти вантажних постах, якщо максимальний внутрішній радіус повороту автомобіля 10 м, а зовнішній – 12,5+0,1n м. Мінімальна відстань від автомобіля до складу 0,2 м, мінімальна відстань від автомобіля, що рухається до межі проїзду, або автомобіля, що стоїть в сусідньому ряду 0,5+0,1n м. Кут, що утворюється автомобілями, які стоять на постах, з віссю проїзду складає 45°. Габаритна довжина автомобіля – 8 м, а ширина – 2,5 м.

Приклад розрахунку 3

Величина вантажного фронту складе:

$$L_{cx} = \frac{5 \cdot (2,5 + 0,5)}{\sin 45} = 22\text{м.}$$

Мінімальна необхідна ширина проїзду складе:

$$B_{cx} = (12,5 - 10) \cdot \frac{\sqrt{2}}{2} + 8 \cdot \frac{\sqrt{2}}{2} + 0,7 \cdot 2 + 1,4 \cdot 0,5 = 9,45\text{м.}$$

Задача 4

Визначити необхідну кількість постів навантаження і розвантаження для безперебійної роботи 10 автомобілів-самоскидів КрАЗ, якщо відомо, що довжина їздки з вантажем $l_{\text{ів}} = 2,8 + 0,1n$ км, коефіцієнт використання пробігу $\beta_i = 0,5$, коефіцієнт використання вантажопідйомності $\gamma = 1$, технічна швидкість $V_T = 26 + 0,1n$ км/год, час навантажування $t_n = 7 + n$ хв., час розвантаження $t_p = 4 + n$ хв.; автомобілі прибувають у пункти навантаження і розвантаження рівномірно.

Приклад розрахунку 4

Час оберту автомобіля складе:

$$t_{\text{об}} = \frac{2,8}{26 \cdot 0,5} + 0,12 + 0,07 = 0,4 \text{ год.}$$

Інтервал руху автомобілів:

$$I_a = \frac{0,4}{10} = 0,04 \text{ год.}$$

Число постів навантаження:

$$N_n = \frac{0,1}{0,04} = 2,5 \approx 3 \text{ поста.}$$

Число постів розвантаження:

$$N_p = \frac{0,05}{0,04} = 1,25 \approx 2 \text{ поста.}$$

Задача 5

Визначити необхідну кількість постів навантаження на підприємстві і кількість автомобілів для виконання перевезень тарно-штучних вантажів, якщо відомо, що перевезення виконують автомобілі КрАЗ; $Q_{\text{доб}} = 500 + n$ т; $T_m = 10 + 0,1n$ год.; час оберту автомобіля $1,07 + 0,1n$ год.; час на навантаження 1 т вантажу $0,04 + 0,01n$ год.; коефіцієнт нерівномірності прибуття автомобілів під навантаження – розвантаження $\eta_n = 1,2$, коефіцієнт використання вантажопідйомності автомобілів $\gamma = 1$.

Приклад розрахунку 5

Пропускна здатність одного поста навантаження складе:

$$M_m = \frac{1}{0,04 \cdot 1,2} = 20 \text{ т/год.}$$

Число постів навантаження:

$$N_n = \frac{500}{20 \cdot 10} = 2,5 \approx 3 \text{ поста.}$$

Необхідна кількість автомобілів:

$$A_m = \frac{500 \cdot 1,07}{10 \cdot 8 \cdot 1} = 6,7 \approx 7 \text{ автомобілів.}$$

Контрольні тестові запитання.

1. Місце, призначене для стоянки одного автомобіля (автопоїзда) під час навантаження або розвантаження вантажу і обладнане необхідними навантажувально-розвантажувальними механізмами називається:

- 1) навантажувально-розвантажувальним пунктом
- 2) навантажувально-розвантажувальним постом
- 3) складом
- 4) навантажувально-розвантажувальним фронтом
- 5) навантажувально-розвантажувальним механізмом

2. Вантажні автостанції, вантажні двори залізничні станції, морські й річкові порти, склади підприємств оптової торгівлі, постачально-збутових баз, термінали відносяться до:

- 1) змінних навантажувально-розвантажувальних пунктів
- 2) постійних навантажувально-розвантажувальних пунктів
- 3) універсальних навантажувально-розвантажувальних пунктів
- 4) комбінованих навантажувально-розвантажувальних пунктів
- 5) основних навантажувально-розвантажувальних пунктів

3. Загальна довжина витягнутих в одну лінію всіх навантажувально-розвантажувальних постів, які відносяться до одного складу (або одного майданчика) називається:

- 1) навантажувально-розвантажувальним фронтом
- 2) навантажувально-розвантажувальним пунктом
- 3) навантажувально-розвантажувальним постом
- 4) навантажувально-розвантажувальним майданчиком
- 5) навантажувально-розвантажувальним терміналом

4. Схема розміщення транспортних засобів на навантажувально-розвантажувальному фронті при якій убік складу повернений задній борт автомобіля називається:

- 1) потокова
- 2) східчаста
- 3) торцева
- 4) пряма
- 5) горизонтальна

5) Яка із схем розміщення на навантажувально-розвантажувальному фронті найбільш зручна при завантаженні одиночного автомобіля?

- 1) потокова
- 2) східчаста
- 3) торцева
- 4) пряма
- 5) горизонтальна

Практична робота №5. Розрахунок параметрів складу

Мета роботи: розглянути теоретичні та практичні підходи до визначення основних показників роботи складу.

Зміст роботи: практично навчитися визначати основні показники роботи складу.

Теоретичне обґрунтування

Коефіцієнт використання місткості складу визначають за формулою:

$$\varphi_m = \frac{Q_6}{E_m}$$

Коефіцієнт використання площі складу визначають за формулою:

$$\varphi_n = \frac{F_6}{F_c}$$

Коефіцієнт обороту складу визначають за формулою:

$$k_{об.} = \frac{Q_{над} + Q_{від}}{2E_m}$$

ЗАДАЧІ

Задача 1

Визначити коефіцієнт використання площі, коефіцієнт використання місткості та коефіцієнт обороту трьохповерхового складу за місяць (30 днів), якщо відомо що загальна площа складу складає $300+n$ м², а зайнята вантажем – $250+n$ м². На даний момент на складі зберігається $9000+n$ тон вантажу, а максимальна вмістимість складу $11000+n$ тон. Навантаження на підлогу складає на першому поверсі $3,0$ т/м²; другому – $1,8$ т/м²; третьому – 1 т/м². Кількість

вантажу, яка прибула на склад за місяць складає $1500+n$ тон, а відправлена – $1300+n$ тон.

Приклад розрахунку 1

Використовуючи формули з теоретичного обґрунтування визначаємо коефіцієнт використання місткості:

$$\varphi_m = \frac{9000}{11000} = 0,82.$$

Коефіцієнт використання площі:

$$\varphi_n = \frac{250}{300} = 0,83.$$

Коефіцієнт обороту складу:

$$k_{об.} = \frac{1500+1300}{2 \cdot 11000} = 0,13.$$

Контрольні тестові запитання.

1. Складна технічна споруда призначена для прийому, розміщення, накопичення, зберігання, переробки, відпуску і доставки продукції споживачам – це:

- 1) склад
- 2) причеп
- 3) кузов
- 4) навантажувально-розвантажувальний пост
- 5) контейнер

2. Спосіб укладки продукції на складі, при якому вантаж складається у декілька ярусів, причому кожний наступний ярус ставиться безпосередньо на попередній – називається:

- 1) стелажний
- 2) прямий
- 3) кутовий
- 4) штабельний
- 5) квадратний

3. В залежності від призначення складу які використовують для зберігання і операцій з вантажами широкої номенклатури називаються:

- 1) універсальні
- 2) спеціалізовані
- 3) прості

- 4) складні
- 5) комбіновані

4. Майданчиками з твердим покриттям, які влаштовані на рівні навантажувальної висоти транспортних засобів (як правило не більше 1300 мм) називаються:

- 1) рампами
- 2) терміналами
- 3) стелажми
- 4) штабелями
- 5) постами

5. Відношення вантажу, що зберігається на складі до його місткості називають:

- 1) коефіцієнтом використання місткості
- 2) коефіцієнтом використання площі
- 3) середньодобова пропускна здатність складу
- 4) коефіцієнтом обороту складу
- 5) вантажопідйомність складу

Практична робота №6. Розрахунок робочого циклу екскаваторів

Мета роботи: навчитися визначати робочий цикл екскаватора та основні його показники при різних умовах роботи.

Зміст роботи: розрахунок робочого циклу екскаватора та інших техніко-експлуатаційних показників його роботи.

Теоретичне обґрунтування

У загальному випадку, тривалість окремих операцій t_i робочого циклу $T_{\text{ц}}$ при роботі одноковшових екскаваторів у більшості випадків визначається експериментальним шляхом (хронометражні спостереження), які приведені в технічних характеристиках на одноковшеві універсальні екскаватори загального призначення.

У конкретному випадку послідовність виконання окремих операцій екскаватором така:

1. Відділення ґрунту від забою і наповнення ковша, або з штабелю матеріалу, розташованого на складі, його одночасне руйнування та наповнення: $t_1 = 4 \dots 5 \text{с.}$

2. Переміщення ковша з матеріалом у горизонтальній площині від стінки забою, або штабеля: $t_2 = 2 \dots 3 \text{с.}$

3. Поворот платформи екскаватора в сторону автомобіля-самоскида на кут $\alpha=80...90^\circ$: $t_3 = 2...6с.$

4. Орієнтування навантаженого ковша над платформою автомобіля-самоскида: $t_4 = 2...4с.$

5. Звільнення ковша від матеріалу та заповнення кузова самоскида вантажем: $t_5 = 2...3с.$

6. Поворот платформи екскаватора в сторону забою, або штабеля на кут $\alpha=80...90^\circ$: $t_6 = 2...6с.$

7. Опускання ковша екскаватора до основи забою або штабеля: $t_7 = 2...3с.$

Тривалість робочого циклу T_u одноковшових універсальних екскаваторів загального призначення із змінним підвісним робочим обладнанням, с, приведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Середнє значення тривалості робочого циклу

Змінне робоче обладнання	Тривалість робочого циклу T_u , с.				
	Місткість ковша, m^3				
	0,4	0,65	1,0	1,25	2,5
Пряма лопата	15	16	17	20	22
Зворотна лопата	19	22	25	27	-
Драглайн	19	22	25	27	32

Для навантажувачів, технологія виконання подібна, але тривалість циклу, як правило, більша. Навантажувачі із заднім розвантаженням ковша – $T_u - 25...30с.$; навантажувачі фронтальні пневмоколісні – $T_u - 50...70с.$;

Знаходимо загальну тривалість робочого циклу екскаватора:

$$T_e = \sum t_i$$

Технічну продуктивність екскаватора визначають по наступній формулі:

$$W_{\text{техн}} = \frac{3600 \cdot q \cdot K_n}{T_{\text{ц}}}, \text{ м}^3/\text{год.}$$

Кількість ковшів екскаватора, які приходяться на повну ємність вантажної платформи автомобіля:

$$m = \frac{e}{q \cdot K_H}$$

ЗАДАЧІ

Задача 1

Визначити технічну продуктивність екскаватора при розробці ґрунту III групи, якщо геометрична ємність ковша екскаватора складає $0,5+0,1n \text{ м}^3$. Ґрунт навантажується на автомобіль вантажопідйомністю 16 тон, тривалість одного циклу – $75+n \text{ сек}$.

Приклад розрахунку 1

$$W_{\text{техн}} = \frac{3600 \cdot 0,5 \cdot 0,75}{75} = 18 \text{ м}^3/\text{год.}$$

Задача №2

Визначити кількість ковшів екскаватора, які приходяться на повну ємність вантажної платформи автомобіля вантажопідйомністю 8 тон, якщо відомо, що геометрична ємність ковша екскаватора складає $1+0,1n \text{ м}^3$ при навантаженні ґрунту IV групи. Один м^3 вантажу важить 1 тону. Коефіцієнт використання робочого часу екскаватора складає $0,80+0,1n$.

Приклад розрахунку 2

$$m = \frac{e}{q \cdot K_H} = \frac{8}{1 \cdot 0,8} = 10 \text{ ковшів.}$$

Задача №3

Визначити тривалість робочого циклу одноківшового екскаватора при наступних вихідних даних:

1. Відділення ґрунту від забою і наповнення ківша складає $5+n \text{ сек.}$;
2. Переміщення ківша з матеріалом у горизонтальній площині – 3 сек. ;
3. Поворот платформи екскаватора в сторону автомобіля-самоскида на кут $\alpha=80^\circ$ - $3+n \text{ сек}$.
4. Орієнтування навантаженого ківша над платформою автомобіля-самоскида – 4 сек .
5. Звільнення ківша від матеріалу та заповнення кузова самоскида вантажем – 3 сек .

6. Поворот платформи екскаватора в сторону забою, або штабеля на кут $\alpha=80^\circ$ - 3 сек.
7. Опускання ківша екскаватора до основи забою або штабеля – 3 сек.

Приклад розрахунку 3

Знаходимо загальну тривалість робочого циклу екскаватора:

$$T_e = \sum t_i = 5 + 3 + 3 + 4 + 3 + 3 + 3 = 24 \text{ сек.}$$

Будуємо графік тривалості робочого циклу.

Операції	5	5	5	5	5	5	5
Відділення ґрунту від забою	5						
Переміщення ківша з матеріалом у горизонтальній площині		3					
Поворот платформи екскаватора в сторону автомобіля-самоскида			3				
Орієнтування навантаженого ківша над платформою автомобіля-самоскида				4			
Звільнення ківша від матеріалу					3		
Поворот платформи екскаватора в сторону забою						3	
Опускання ківша екскаватора							3
Загальна тривалість робочого циклу	24						

Контрольні тестові запитання.

1. Самохідна землерийна машина, що має робоче обладнання для механічного відриву і переміщення ґрунту або породи – це:

- 1) кран
- 2) вилковий навантажувач
- 3) екскаватор
- 4) конвеєр
- 5) елеватор

2. В залежності від призначення і конструктивних особливостей екскаватори, що використовуються для виїмки ґрунтів, що закривають корисні копалини, або на відкритих гірських роботах – вагою 170...13000т, об'ємом ковша 4...160м³ відносяться до типу:

- 1) будівельних і будівельно-кар'єрних
- 2) кар'єрних
- 3) розкриваючих
- 4) тунельних і шахтних
- 5) крокуючих

3. Вид робочого обладнання екскаватора в залежності від групи ґрунту і конфігурації забою яке використовують при розробці

ґрунтів легкої і середньої складності із забою, розташованого нижче рівня стоянки екскаватора називається:

- 1) пряма лопата
- 2) оборнена лопата
- 3) драглайн
- 4) грейфер
- 5) ківш

4. Різниця між геометричною ємністю ківша екскаватора, що відповідає його конструктивним розмірам, і об'ємом ґрунту в тій кількості, в якій він фактично заповнює ківш називається:

- 1) коефіцієнт використання ємності ківша
- 2) коефіцієнтом вантажопідйомності ківша
- 3) об'ємом ґрунту, який завантажується
- 4) коефіцієнтом використання робочого часу
- 5) коефіцієнтом використання вантажопідйомності ківша

5. В залежності від способу закріплення ківша на стрілі, екскаватори з робочим органом які використовуються в кар'єрах і для розробки забойів, що розташовані вище того рівня, на якому знаходиться сам екскаватор, називаються:

- 1) пряма лопата
- 2) обернена лопата
- 3) драглайн
- 4) грейферний захват
- 5) навантажувач

Практична робота №7. Розрахунок робочого циклу кранів

Мета роботи: навчитися визначати основні показники роботи кранів в різних умовах роботи.

Зміст роботи: розрахунок робочого циклу крана та інших техніко-експлуатаційних показників його роботи.

Теоретичне обґрунтування

Сумарний час, на протязі якого автокран не буде виконувати навантажувально-розвантажувальні роботи, так як буде знаходитися в дорозі між пунктами навантаження і розвантаження, визначають по наступній формулі:

$$T_{\text{рух}} = n \cdot \left(\frac{L}{V_k} + t_{\text{уст.}} \right).$$

Коефіцієнт використання робочого часу автокрана на виконання

навантажувально-розвантажувальних операцій знайдемо за формулою:

$$\eta_{\text{роб}} = \frac{T_{\text{роб}}}{T_{\text{н}}}, \quad T_{\text{роб}} = T_{\text{н}} - T_{\text{рух}}.$$

Отже, експлуатаційна продуктивність автокрана за час знаходження в наряді складе:

$$W_{\text{ек}} = T_{\text{н}} \cdot \eta \cdot W_{\text{тех}}.$$

Технологія виконання навантажувально-розвантажувальних робіт кранами передбачає виконання таких операцій:

1. Зачалювання (захоплення) вантажу t_1 (20-40 с).
2. Піднімання органа захоплення вантажів (гака) на висоту $H_{\text{ван}}$, і швидкістю $V_{\text{ван}}$:

$$t_2 = \frac{H_{\text{ван}}}{V_{\text{ван}}} + t_{\text{р.з.}}$$

де $t_{\text{р.з.}}$ – час розгону-гальмування c ; $H_{\text{ван}}$ – висота підйому вантажу, яка складається з величини від землі до висоти бортів автомобіля додати 0,2–0,5 м запасу над бортом автомобіля; $V_{\text{ван}}$ – швидкість підйому-опускання вантажу – складає приблизно від 0,2 до 1 м/с.

3. Поворот гака з вантажем на кут φ° із частотою обертання $\omega_{\text{об}}$:

$$t_3 = \frac{\varphi^\circ}{6\omega_{\text{об}}}.$$

Кут φ приймається залежно від схеми розташування автомобіля під навантаженням 0° , 90° , 180° (див вихідні дані).

Частоту обертання ω знайдемо з рівняння $\omega = \frac{2\pi}{T_{\text{об}}}$,

де $T_{\text{об}}$ – період обертання, який залежить від швидкості обертання і відстані.

4. Пересування вантажного візка (тельфера) із вантажем на відстань $L_{\text{Т}}$ зі швидкістю $V_{\text{Т}}$:

$$t_4 = \frac{L_{\text{Т}}}{V_{\text{Т}}} + t_{\text{р.з.}}$$

5. Пересування крана з вантажем на відстань $L_{\text{кр}}$, зі швидкістю $V_{\text{кр}}$.

$$t_5 = \frac{L_{\text{кр}}}{V_{\text{кр}}} + t_{\text{р.з.}}$$

6. Пауза на погашення коливань гака із вантажем та його орієнтування: $t_6 = 5 \dots 30$ с.

7. Опускання гака з вантажем на висоту $H_{\text{ван.1}}$ зі швидкістю $V_{\text{ван.1}}$:

$$t_7 = \frac{H_{\text{ван.1}}}{V_{\text{ван.1}}} + t_{\text{р.з.}}$$

8. Звільнення вантажу від строп t_8 , (10-30с).

9. Піднімання гака без вантажу на висоту $H_{ван.2}$ зі швидкістю $V_{ван.2}$:

$$t_9 = \frac{H_{ван.2}}{V_{ван.2}} + t_{p.2}.$$

10. Поворот гака без вантажу на кут α_1° із частотою обертання $\omega_{об.1}$:

$$t_{10} = \frac{\alpha_1^\circ}{6\omega_{об.1}} + t_{p.2}.$$

11. Переміщення крану без вантажу на відстань $L_{кр.1}$ зі швидкістю $V_{кр.1}$:

$$t_{11} = \frac{L_{кр.1}}{V_{кр.1}} + t_{p.2}.$$

12. Пересування вантажного візка (тельфера) без вантажу на відстань L_{T1} зі швидкістю V_{T1} :

$$t_{12} = \frac{L_{T1}}{V_{T1}} + t_{p.2}.$$

13. Опускання гака без вантажу на висоту $H_{ван.3}$ зі швидкістю $V_{ван.3}$ для зачалування (захоплення) чергового вантажу (приймаємо з пункту 2):

$$t_{13} = \frac{H_{ван.3}}{V_{ван.3}} + t_{p.2}.$$

Знаходимо загальну тривалість робочого циклу крана:

$$T_k = \sum t_i$$

ЗАДАЧІ

Задача 1

Визначити коефіцієнт використання робочого часу автокрана (η) при виконанні навантажувально-розвантажувальних робіт, якщо автокраном за 1 зміну було зроблено три переїзди, при середній відстані $L = 10 + n$ км і з середньою технічною швидкістю $V_k = 40 + n$ км/год. На установку автокрана при прибутті його на місце навантаження затрачається $t_{уст} = 20 + n$ хв.

Приклад розрахунку 1

Коефіцієнт використання робочого часу автокрана знайдемо:

$$T_{рух} = 3 \cdot \left(\frac{10}{40} + 0,33 \right) = 1,74 \text{ год.}$$

$$T_{роб} = 8 - 1,74 = 6,26 \text{ год.}, \quad \eta = \frac{6,26}{8} = 0,78.$$

Задача 2

Визначити експлуатаційну продуктивність автокрана за час знаходження його в наряді 8 годин, а коефіцієнт використання робочого часу $0,5+0,1n$. Технічна продуктивність $24+n$ тони за годину.

Приклад розрахунку 2

Експлуатаційна продуктивність автокрана складе:

$$W_{\text{ек}} = 8 \cdot 0,5 \cdot 24 = 96 \text{ т/год.}$$

Задача 3.

Визначити тривалість та побудувати графік робочого циклу крана при наступних вихідних даних:

1. Зачалювання (захоплення) вантажу $20+n$ сек;
2. Піднімання органу захоплення вантажу $30+n$ сек;
3. Поворот гаку з вантажем приймаємо $25+n$ сек;
4. Пересування вантажного візка (тельфера) із вантажем – $10+n$ сек;
5. Пересування крана з вантажем – $30+n$ сек;
6. Пауза на погашення коливань гака із вантажем - $5+n$ сек;
7. Опускання гака з вантажем – $5+n$ сек;
8. Звільнення вантажу від строп $10+n$ сек;
9. Піднімання гака без вантажу $5+n$ сек;
10. Поворот гака без вантажу $20+n$ сек;
11. Переміщення крану без вантажу $20+n$ сек;
12. Пересування вантажного візка $10+n$ сек;
13. Опускання гака без вантажу $5+n$ сек.

Приклад розрахунку 3

Знаходимо загальну тривалість робочого циклу крана:

$$T_{\text{к}} = 20 + 30 + 25 + 10 + 30 + 5 + 5 + 10 + 5 + 20 + 10 + 5 = 195 \text{ сек.}$$

Будуємо графік тривалості робочого циклу.

Операції	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
Зачалювання (захоплення) вантажу	20													
Піднімання органу захоплення вантажу		30												
Поворот гаку з вантажем			25											
Пересування вантажного візка				10										
Пересування крана з вантажем					30									
Пауза на погашення коливань гака						5								
Опускання гака з вантажем							5							
Звільнення вантажу від строп								10						

Піднімання гака без вантажу										5					
Поворот гака без вантажу										20					
Переміщення крану без вантажу											20				
Пересування вантажного візка												10			
Опускання гака без вантажу															5
Загальна тривалість робочого циклу	195														

Контрольні тестові запитання.

1. Кран зі стрілою, що закріплена на поворотній платформі називається:

- 1) консольним
- 2) баштовим
- 3) порталним
- 4) стріловим
- 5) мостовим

2. Незалежно від типу підвіски стрілового обладнання всі автомобільні крани мають вантажозахватні пристрої в вигляді:

- 1) крюкової підвіски
- 2) ковша
- 3) грейферних захватів
- 4) строп
- 5) канатів

3. Пристрій, основа якого (міст) перекидає проліт цеху, або відкритої естакади, не має консолей і опирається своїми ходовими пристроями на підкранові шляхи, які розташовані на достатньо високій висоті над рівнем підлоги цеху, навантажувально-розвантажувального майданчика або цеху називається:

- 1) козловий кран
- 2) мостовий кран
- 3) плавучий кран
- 4) залізничний кран
- 5) гусеничний кран

4. Горизонтальна відстань між віссю обороту поворотної платформи крану і вертикаллю, яка проходить через центр вантажопідйомного крюка називається:

- 1) виліт стріли автокрана
- 2) довжина робочого майданчика
- 3) коефіцієнтом використання вантажопідйомності крану
- 4) довжина робочого обладнання крана
- 5) висотою завантаження крана

5. Продуктивність, при розрахунку якої враховують коефіцієнт

використання робочого часу автокрана називається:

- 1) технічна
- 2) експлуатаційна
- 3) теоретична
- 4) паспортна
- 5) кранова

Практична робота №8. Розрахунок робочого циклу автонавантажувачів

Мета роботи: навчитися визначати робочий цикл навантажувача основні показники роботи автонавантажувачів при різних умовах роботи.

Зміст роботи: визначення робочого циклу навантажувача та основних показників роботи автонавантажувачів.

Теоретичне обґрунтування

Продуктивність автонавантажувача знаходимо за формулою:

$$W_{\text{ан}} = \frac{3600 \cdot q}{T_{\text{ц}}}, \text{ т/год.}$$

Якщо в склад робочого циклу автонавантажувача входить переміщення вантажу на відстань, що перевищує 10м, то сумарний час циклу збільшується за рахунок додаткового часу, що витрачається на пробіг з вантажем і без вантажу і визначається по формулі:

$$t_{\text{рух}} = \frac{l}{V_{\text{рух}}}, \text{ с.}$$

Повний робочий цикл навантажувача визначається виходячи з наступних вихідних даних:

1. Маневрування, під'їзд до штабеля з вантажем та повертання по радіусу R на кут 90° або 180° зі швидкістю руху $V_{\text{рух}}$:

$$t_1 = \frac{\pi R}{2V_{\text{рух}}} + t_{\text{р.з.}}$$

де R – радіус повороту вилкового навантажувача (90° або 180°); $V_{\text{рух}}$ – експлуатаційна швидкість руху навантажувача; $t_{\text{р.з.}}$ – час розгону-гальмування, приймаємо в межах 5...15 сек.

2. Нахил рами без вантажу вперед на кут α_p° зі швидкістю піднімання вил V_6 та радіусом обертання рами 0,5м.:

$$t_2 = \frac{0,5\pi\alpha_p^\circ}{180V_6} + t_{\text{р.з.}}$$

де α_p° – кут нахилу рами складає приблизно $(5-25)^\circ$ - береться з технічної характеристики; V_6 – швидкість піднімання (опускання) вил, складає приблизно $(0,1-0,5)$ м/с.

3. Піднімання вил без вантажу із транспортного положення до вантажу в штабелі на висоту $h_{ум}$. зі швидкістю піднімання $1,5V_6$:

$$t_3 = \frac{h_{ум}}{1,5V_6} + t_{p.2.}$$

4. Введення вил у пази піддону на відстань $(b + 0,1)$, де b – ширина піддону, $0,1$ м – початковий зазор між вилами та піддоном, зі швидкістю V_{pyx} :

$$t_4 = \frac{b+0,1}{V_{pyx}} + t_{p.2.}$$

5. Захоплення піддону з вантажем (піднімання вил на висоту $0,1$ м) зі швидкістю V_6 :

$$t_5 = \frac{0,1}{V_6} + t_{p.2.}$$

6. Нахил рами із вантажем назад у транспортний стан на кут α_{p1}° зі швидкістю піднімання вил V_6 та радіусом обертання рами $0,5$ м.:

$$t_6 = \frac{0,5\pi\alpha_{p1}^\circ}{180V_6} + t_{p.2.}$$

7. Від'їзд із вантажем від штабеля в проїзд на відстань $(b + 0,1)$ зі швидкістю $0,8V_{pyx}$:

$$t_7 = \frac{b+0,1}{0,8V_{pyx}} + t_{p.2.}$$

8. Опускання вил із вантажем в транспортний стан на висоту розташування вантажу в штабелі $h_{ум}$. зі швидкістю опускання $1,3V_6$:

$$t_8 = \frac{h_{ум}}{1,3V_6} + t_{p.2.}$$

9. Від'їзд із вантажем від штабеля з поворотом по радіусу R на кут 90° зі швидкістю руху $0,8V_{pyx}$:

$$t_9 = \frac{\pi R}{1,6V_{pyx}} + t_{p.2.}$$

10. Транспортування вантажу на відстань L_{mp} . зі швидкістю V_{pyx} . (зазор між вилами та рівнем вантажного майданчика не менше $0,3$ м):

$$t_{10} = \frac{L_{mp}}{V_{pyx}} + t_{p.2.}$$

11. Під'їзд із вантажем до штабеля складання вантажу на платформі автомобіля із поворотом по радіусу R на кут 90° зі швидкістю руху $0,8V_{пyx}$:

$$t_{11} = \frac{\pi R}{1,6V_{пyx}} + t_{p.з.}$$

12. Піднімання вантажу в кінці рейсу з транспортного на висоту $h_{ум.}$ для укладання в штабель зі швидкістю піднімання V_6 :

$$t_{12} = \frac{h_{ум.}}{V_6} + t_{p.з.}$$

13. Нахил рами з вантажем вперед на кут α_p° зі швидкістю піднімання вилок V_6 та радіусом обертання рами $0,5$ м:

$$t_{13} = \frac{0,5\pi\alpha_p^\circ}{180V_6} + t_{p.з.}$$

14. Під'їзд із вантажем до штабеля на відстань $(b + 0,1)$ зі швидкістю $0,8V_{пyx}$ та орієнтування вантажу для вкладки в штабель:

$$t_{14} = \frac{b+0,1}{0,8V_{пyx}} + t_{p.з.}$$

15. Опускання вантажу на висоту $0,1$ м в штабель зі швидкістю $1,3V_6$:

$$t_{15} = \frac{0,1}{1,3V_6} + t_{p.з.}$$

16. Вивід вил з пазів піддону з вантажем та від'їзд від штабеля на відстань $(b + 0,1)$, зі швидкістю $V_{пyx}$:

$$t_{16} = \frac{b+0,1}{V_{пyx}} + t_{p.з.}$$

17. Нахил рами без вантажу назад у транспортний стан на кут α_{p1}° зі швидкістю піднімання вил V_6 та радіусом обертання рами $0,5$ м:

$$t_{17} = \frac{0,5\pi\alpha_{p1}^\circ}{180V_6} + t_{p.з.}$$

18. Від'їзд без вантажу від штабеля з поворотом по радіусу R на кут 90° зі швидкістю руху $V_{пyx}$:

$$t_{18} = \frac{\pi R}{2V_{пyx}} + t_{p.з.}$$

19. Опускання вил без вантажу в нижній транспортний стан на висоту $h_{ум.1.}$ зі швидкістю опускання $1,5V_6$:

$$t_{19} = \frac{h_{ум.}}{1,5V_6} + t_{p.з.}$$

20. Під'їзд до штабелю за вантажем у зворотному напрямі на відстань $L_{mp.}$ зі швидкістю $V_{пyx}$:

$$t_{20} = \frac{L_{mp.}}{1,2V_{p.з.}} + t_{p.з.}$$

Знаходимо загальну тривалість робочого циклу навантажувача:

$$T_n = \sum t_i$$

ЗАДАЧІ

Задача 1

Визначити продуктивність автотранспортуваного вантажопідійомності 1,5 тони, при тривалості робочого циклу $120+n$ сек, що використовується для навантаження автомобіля вантажопідійомністю 18 тон. Відстань від місця зберігання вантажу до автомобіля складає $60+n$ метрів, а швидкість руху автотранспортуваного $20+0,1n$ км/год.

Приклад розрахунку 1

Визначаємо продуктивність автотранспортуваного:

$$W_{ан} = \frac{3600 \cdot 1,5}{120 \cdot 11} = \frac{5400}{1320} = 4,09 \text{ т/год.}$$

Додатковий час на перевезення вантажу складе:

$$t_{рух} = \frac{60 \cdot 3,6}{20} = 11 \text{ с.}$$

Задача 2

Визначити тривалість та побудувати графік робочого циклу навантажувача при наступних вихідних даних:

1. Маневрування, під'їзд до штабеля з вантажем $5+n$ сек;
2. Нахил рами без вантажу вперед на кут α_p° 3 сек;
3. Піднімання вил без вантажу із транспортного положення 4 сек;
4. Введення вил у пази піддону $3+n$ сек;
5. Захоплення піддону з вантажем 3 сек;
6. Нахил рами із вантажем назад у транспортний стан 3 сек;
7. Від'їзд із вантажем від штабеля 4 сек;
8. Опускання вил із вантажем в транспортний стан 4 сек;
9. Від'їзд із вантажем від штабеля з поворотом 5 сек;
10. Транспортування вантажу $10+n$ сек;
11. Під'їзд із вантажем до штабеля складання вантажу $3+n$ сек;
12. Піднімання вантажу в кінці рейсу з транспортного положення 5 сек;

13. Нахил рами з вантажем вперед 3 сек;
14. Під'їзд із вантажем до штабеля та орієнтування вантажу 4+n сек;
15. Опускання вантажу 4 сек;
16. Вивід вил з пазів піддону з вантажем та від'їзд від штабеля 5 сек;
17. Нахил рами без вантажу назад у транспортний стан 3 сек;
18. Від'їзд без вантажу від штабеля з поворотом 5сек;
19. Опускання вил без вантажу в нижній транспортний стан 3 сек;
20. Під'їзд до штабелю за вантажем у зворотному напрямі 5+n сек.

Приклад розрахунку 2

Знаходимо загальну тривалість робочого циклу навантажувача:

$$T_n = 5 + 3 + 4 + 3 + 3 + 3 + 4 + 4 + 5 + 10 + 3 + 5 + 3 + 4 + 4 + 5 + 3 + 5 + 3 + 5 = 84 \text{ сек.}$$

Будуємо графік тривалості робочого циклу за зразком, як у практичних роботах 6 і 7.

Контрольні тестові запитання.

1. Універсальні підйомно-транспортні машини на колісному ході з приводом від двигунів різного типу, обладнані жорсткою вертикальною стійкою з кареткою, що пересувається по ній і несе вантажозахватний пристрій називаються:

- 1) підлогові (вилкові) навантажувачі
- 2) автонавантажувачі
- 3) автоконтейнеровози
- 4) підйомники
- 5) фронтальні ковшові навантажувачі

2. Вилковий навантажувач який використовують лише в складах і який піднімає не вантажі, а персонал, називається:

- 1) підйомник
- 2) морозостійкий навантажувач
- 3) навантажувач для роботи в небезпечних зонах
- 4) автонавантажувач високої вантажопідйомності
- 5) врівноважений навантажувач

3. Самохідні навантажувальні і землерийні машини періодичної дії з робочим органом, виконаним в вигляді ковша називаються:

- 1) підлогові (вилкові) навантажувачі
- 2) автонавантажувачі
- 3) автоконтейнеровози

4) підйомники

5) фронтальні ковшові навантажувачі

4. Вилковий навантажувач в якого платформа може переміщуватись з вилковим захватом встановленим на будь-якій висоті, маючи на увазі, що стійкість навантажувача забезпечена, називається:

1) навантажувач з плоскою платформою

2) врівноважений навантажувач

3) навантажувач для роботи в вузьких проїздах

4) боковий навантажувач великої вантажопідйомності

5) навантажувачі високої прохідності

5. Орган в навантажувачах безперервної дії що зачерпує вантаж називається:

1) приймач

2) зачерпувач

3) транспортер

4) загарбник

5) живильник

Практична робота №9. Розрахунок ширини стрічки конвеєра

Мета роботи: дослідити особливості використання стрічок конвеєра та навчитися визначати їх основні розміри при різних умовах роботи.

Зміст роботи: навчитися визначати ширину стрічки конвеєра в залежності від умов роботи.

Теоретичне обґрунтування

Ширину стрічки при транспортування штучних вантажів визначають по косому положенні їх на стрічці.

Ширина стрічки визначається за формулою:

$$B_{\text{стр.}} = \sqrt{l^2 + b^2} + 2\Delta, \text{ м}$$

де l – довжина вантажу, $м$; b – ширина вантажу, $м$; Δ - відстань від краю стрічки до краю вантажу, $мм$, $\Delta = 30 \dots 60$ $мм$.

Отриману при розрахунках ширину стрічки округлюють до ближчої більшої ширини із стандартного ряду, чи в рекомендаціях вибраного типу стрічки.

ЗАДАЧІ

Задача 1

Визначити ширину стрічки конвеєра при переміщенні штучних вантажів якщо відомо, що довжина вантажу $0,5+0,1n$ м., ширина $0,2+0,1n$ м. Відстань від краю стрічки до краю вантажу складає 30 мм.

Приклад розрахунку 1

$$B_{\text{стр.}} = \sqrt{l^2 + b^2} + 2\Delta = \sqrt{0,5^2 + 0,2^2} + 2 \cdot 0,03 = 0,54 + 0,06 = 0,6 \text{ м}$$

Вибираємо стандартну ширину стрічки по таблиці 1 яка найбільш відповідає знайденому розміру (в нашому випадку це ширина 650 мм).

Таблиця 1

Залежність величини швидкості стрічки конвеєра від його ширини

Вантажі, які транспортуються	Приклади характерних вантажів	Швидкість, V, м/с, при ширині стрічки B, мм				
		200 мм	300... 400	500... 650	800... 1000	1200... 1400
Неабразивні і малоабразивні, крихкість яких не знижує їх якості	Цукор-пісок, сіль, сода, жом, гранули полімерні та інші	0,8 – 1,0	1,5 – 2,0	1,25 – 2,0	1,6 – 2,0	2,0 – 4,0
Абразивні дрібно і середньо-кускові (a<160мм)	Вапняк, відходи битого скла та ін.	0,8 – 1,0	1,0 – 1,25	1,25 – 1,6	1,25 – 1,6	3,0 – 8,0
Борошністі, дуже пиловидні		0,5 – 0,8	0,6 – 0,8	0,8 – 1,0	0,8 – 1,0	0,8 – 1,0
Зернові	Пшениця, ячмінь, жито, овес, просо та ін.	1,0 – 1,5	1,0 – 2,0	1,5 – 2,0	2,0 – 3,0	2,0 – 3,0
Бобові	Квасоля, горох, соя та ін.	1,0 – 1,25	1,25 – 1,5	1,5 – 2,0	1,5 – 2,0	1,5 – 2,5
Овочі і фрукти	Картопля, морква, цибуля, яблука, груші, сливи та ін.	0,5	0,8	0,8	1,0	1,0
Буряк цукровий	Корені буряка, стружка бурякова	-	0,8 – 1,0	0,8 – 1,0	1,0 – 1,25	1,0 – 1,25
Мішки	Мука, крупа, цукор-пісок та ін.	-	0,75 – 1,0	0,75 – 1,2	1,0 – 1,25	1,0 – 1,5
Ящики вагою ≥ 20кг	Полімерні, металеві із гофрокартону, фанери та ін.	-	0,5 – 0,8	0,8 – 1,0	0,8 – 1,0	1,0 – 1,25
Бутілі, бідони, фляги	Олія, жири, мед та ін.	0,5 – 0,75	0,5 – 0,75	0,8 – 1,0	0,8 – 1,0	0,8 – 1,0
Пляшки ємністю 0,33; 0,5; 0,75; 1 л	Пово, безалкогольні і алкогольні напої, молочні продукти	0,3 – 0,8	0,5 – 0,8	-	-	-
Паперові пакети, пачки, коробки	Цукор-рафінад, сіль, цукерки	1,2 – 1,6	1,2 – 1,6	1,2 – 1,6	-	-

Контрольні тестові запитання.

1. Що є основою конвеєра?

- 1) вантаж
- 2) працівники
- 3) навісне обладнання
- 4) завантажувальні пристрої
- 5) гнучка безкінечна стрічка

2. Конвеєри які переміщують вантаж по стаціонарних роликах, осі яких закріплені на спеціальній рамі зі стійками називаються:

- 1) гвинтові
- 2) підвісні
- 3) роликові
- 4) елеватори
- 5) гравітаційні

3. Люлечні і полочні елеватори використовуються для підйому:

- 1) насипних вантажів
- 2) наливних вантажів
- 3) штучних вантажів
- 4) надважких вантажів
- 5) довгомірних вантажів

4. Тяговим органом у пластинчастих конвеєрах є:

- 1) ланцюг
- 2) гумова стрічка
- 3) металічні пластини
- 4) пластмасовий настил
- 5) гумотканевий настил

5. Транспортні установки, що переміщують зважені частинки вантажу по трубопроводах за рахунок потоку повітря, що рухається з великою швидкістю називаються:

- 1) пневматичні
- 2) гідравлічні
- 3) гвинтові
- 4) вібраційні
- 5) елеватори

Практична робота №10. Вибір оптимального варіанту механізації вантажних робіт

Мета роботи: навчитися аналізувати роботу навантажувальних механізмів та вибирати оптимальний варіант механізації.

Зміст роботи: провести вибір оптимального варіанту механізації вантажних робіт.

Теоретичне обґрунтування

Оптимальний варіант механізації вибирають на основі детального техніко-економічного дослідження.

Припустимо, що для порівняння прийнято два варіанти, причому перший з них характеризується сумою капітальних вкладень K_1 , а також величиною щорічної економії на транспортних витратах E_1 . Для другого варіанту капітальні вкладення визначені в розмірі K_2 , а щорічна економія – E_2 . Якщо більш дешевим по початковій вартості ($K_1 < K_2$) і більш кращим по перспективах експлуатації є перший варіант, то він дає і більш значну економію, тобто ($E_1 > E_2$). В цьому випадку подальші розрахунки безперспективні, бо очевидно, що перший варіант є найбільш ефективним і найвигіднішим варіантом.

Набагато складніше проводити розрахунки в другому, більш розповсюдженому випадку, коли перший варіант, хоч і забезпечує більш значну економію на експлуатаційних витратах, тобто ($E_1 > E_2$), але є більш дорогим варіантом, тобто $K_1 > K_2$.

В такому випадку необхідно визначити термін окупності як першого $C_1 = \frac{K_1}{E_1}$, так і другого $C_2 = \frac{K_2}{E_2}$ варіантів, і порівнявши дві отримані величини, тобто C_1 і C_2 , можна зробити висновок, що оптимальним є перший варіант (при умові, якщо $C_1 < C_2$), або другий варіант (при умові, якщо $C_2 < C_1$).

При порівнянні більше двох варіантів, розрахунки по вибору оптимального варіанта ускладнюються. В цьому випадку використовують формулу, що дозволяє вибрати найкращий варіант по мінімуму суми реальних і приведених витрат:

$$Y_i = c_i Q_p + K_i E_n,$$

де $c_i Q_p$ – величина щорічних експлуатаційних витрат по даному варіанту, грн; K_i – капітальні вкладення по цьому ж варіанту.

ЗАДАЧІ

Задача 1

Для виконання вантажних робіт на навантажувально-розвантажувальний пункт необхідно підібрати найбільш оптимальний варіант навантажувально-розвантажувальних засобів, якщо відомо що вартість першого засобу складає $100+n$ тис. грн., другого – $120+n$ тис.

грн. Згідно з розрахунками, перший варіант забезпечить економію на експлуатаційних витратах $30+n$ тис. грн. на рік, другий – $25+n$ тис. грн.

Приклад розрахунку 1

$$C_1 = \frac{K_1}{E_1} = \frac{100000}{30000} = 3,33 \text{ р.}; C_2 = \frac{K_2}{E_2} = \frac{120000}{25000} = 4,8 \text{ р.}$$

Кращим буде 1-й варіант.

Задача 2

З наведених декількох варіантів вибрати оптимальний варіант використання навантажувально-розвантажувальних засобів на вантажному пункті при наступних вихідних даних: загальний обсяг вантажних робіт на протязі року складає $185000+10n$ тон; вартість першого засобу складає $200+10n$ тис. грн., другого – $220+10n$ тис. грн., третього – $1800+10n$ тис. грн.; собівартість виконання робіт по першому варіанту складе $5+0,1n$ грн/т; 2-му $7+0,1n$ грн/т і 3-му $6+0,1n$ грн/т. Коефіцієнт використання ефективності капітальних вкладень протягом року складе 30%.

Приклад розрахунку 2

$$Y_1 = C_1 \cdot Q_p + K_1 \cdot E_n = 5 \cdot 185000 + 200000 \cdot 0,30 = \\ = 925000 + 60000 = 985000 \text{ грн.}$$

$$Y_2 = 7 \cdot 185000 + 220000 \cdot 0,30 = 1295000 + 6600 = \\ = 1361000 \text{ грн.}$$

$$Y_3 = 6 \cdot 185000 + 180000 \cdot 0,30 = 1110000 + 54000 = \\ = 1164000 \text{ грн.}$$

Виходячи з даних розрахунку найбільш оптимальним буде 1-й варіант.

Контрольні тестові запитання.

1. Що відіграє вирішальну роль при виборі оптимального варіанта механізації навантажувально-розвантажувальних робіт?

- 1) розрахункова величина вантажообороту
- 2) продуктивність засобів механізації
- 3) вид транспортних засобів
- 4) місце розташування вантажного пункту
- 5) собівартість виконання навантажувально-розвантажувальних робіт

2. Термін окупності навантажувально-розвантажувальних механізмів визначається за формулою:

$$C = \frac{K}{E}$$

$$C = \frac{E}{K}$$

$$C = K - E$$

$$C = K + E$$

$$C = K \cdot E$$

3. Низька собівартість навантажувально-розвантажувальних робіт, яка забезпечується завдяки найбільш продуктивним навантажувально-транспортним механізмам характерна для:

- 1) ручної праці
- 2) засобів малої механізації
- 3) засобів середньої механізації
- 4) засобів комплексної механізації
- 5) засобів автоматизації

4. Для забезпечення оперативного керівництва роботою рухомих засобів, складів, ділянок і навантажувально-розвантажувальних постів на великих навантажувально-розвантажувальних пунктах організують:

- 1) оперативні служби
- 2) диспетчерські служби
- 3) управлінські служби
- 4) технологічні служби
- 5) технічні служби

5. При виборі оптимального варіанту механізації при двох варіантах вантажних засобів, якщо більш дешевим по початковій вартості і більш кращим по перспективах експлуатації є перший варіант, то:

- 1) перший варіант є найбільш ефективним і найвигіднішим варіантом
- 2) другий варіант є найбільш ефективним і найвигіднішим варіантом
- 3) необхідно визначити термін окупності як першого так і другого варіанту і вибрати той варіант у якого термін окупності є меншим
- 4) необхідно визначити собівартість виконання робіт як першого так і другого варіанту і вибрати той варіант у якого собівартість є мінімальною
- 5) необхідно визначити питомі капітальні затрати як першого так і другого варіанту і вибрати той варіант у якого вони є найменшими

Практична робота №11. Розрахунок показників ефективності комплектів механізації

Мета роботи: розібратися з особливостями формування комплектів механізації та навчитися розраховувати оптимальні показники ефективності роботи комплексів механізації.

Зміст роботи: визначення продуктивності та питомої собівартості роботи комплексів механізації.

Теоретичне обґрунтування

Продуктивність комплекту W_K визначається продуктивністю ведучої машини комплекту $W_{в.м.}$. Ведуча машина і відповідно весь комплект по своїй продуктивності повинні забезпечувати виконання об'ємів робіт на об'єкті в задані терміни і з необхідною інтенсивністю. Необхідна інтенсивність виконання робіт:

$$I = \frac{Q}{N_{зм.}}, \text{ м}^3/\text{зм.}; \text{ т}/\text{зм.},$$

Необхідна експлуатаційна продуктивність комплекту:

$$W_e^K = \frac{I \cdot K_{опр.-мех.}}{Z_K}, \text{ м}^3/\text{зм.}; \text{ т}/\text{зм.},$$

Годинну продуктивність комплекту машин при умові узгодження продуктивностей ведучої і допоміжних машин комплекту можна визначати по загальній продуктивності самоскидів:

$$W_{e.к.} = \frac{3600 \cdot m \cdot q_c \cdot \gamma \cdot K_{пр.} \cdot K_{\epsilon}}{T_{об.} \cdot K_{рх.}}$$

Визначимо критерії оцінки ефективності і оптимізації складу комплектів типу екскаватор-автосамоскид. Після певних перетворень отримаємо уточнене значення питомої собівартості роботи комплекту машин:

$$C_{e.роб.}^{уточ.} = \frac{C_{м-зод.}}{W_{e.к.}} + \frac{mC_{а-зод.}}{W_{e.к.}} + \frac{2 \cdot C_{тр.1км} \cdot L \cdot K_{рх.}}{q_c \cdot \gamma} \text{ грн./м}^3,$$

ЗАДАЧІ

Задача 1

Визначити необхідну експлуатаційну продуктивність комплекту машин при навантаженні $150+10n$ тон вантажу на автомобілі вантажопідйомністю 12 тон, які працюють в дві зміни. Коефіцієнт організаційно-технічної надійності виконання робіт складає 1,1. На

об'єкти працюють три однотипних комплекти машин (три екскаватори).

Приклад розрахунку 1

$$I = \frac{Q}{N_{\text{ЗМ}}} = \frac{150}{2} = 75 \text{ т/ЗМ.}; W_{\text{В}}^{\text{К}} = \frac{I \cdot K_{\text{орг.-тех.}}}{Z_{\text{К}}} = \frac{75 \cdot 1,1}{2} = 41,3 \text{ т/ЗМ.}$$

Задача 2

Визначити по продуктивності екскаватора, тривалість робочого циклу якого складає $82+n$ сек., а коефіцієнт розрихлення матеріалу – 0,85, годинну продуктивність комплекту самоскидів вантажопідйомністю 16 тон, при умові узгодження продуктивностей ведучої і допоміжних машин комплекту. Коефіцієнт використання вантажопідйомності – 0,98, коефіцієнт нерівномірності завантаження самоскидів – $0,8+0,01n$, коефіцієнт внутрішнього використання комплекту машин по часу – $0,75+0,01n$.

Приклад розрахунку 2

$$W_{\text{с}} = \frac{3600 \cdot q_{\text{с}} \cdot \gamma \cdot K_{\text{пр}} \cdot K_{\text{в}}}{T_{\text{ц}} \cdot K_{\text{рх}}} = \frac{3600 \cdot 16 \cdot 0,98 \cdot 0,8 \cdot 0,75}{82 \cdot 0,85} = 486 \text{ м}^3/\text{год}$$

Задача 3

Визначити питому собівартість комплекту машин, якщо вартість машино-години роботи екскаватора складає $6,5+0,1n$ грн./год, годинна продуктивність екскаватора $120+n$ м³/год, працює 6 самоскидів вантажопідйомністю 16тон, коефіцієнт використання вантажопідйомності складає 0,95 а коефіцієнт розрихлення матеріалу 0,90. Вартість машино-години роботи кожного з самоскидів складає $4,0+0,1n$ грн./год. Вантаж перевозиться на відстань $20+n$ км, питома вартість транспортування матеріалу на 1 км – $8+0,1n$ грн.

Приклад розрахунку 3

$$C_{\text{с.роб.}}^{\text{уточ.}} = \frac{6,5}{120} + \frac{6 \cdot 4}{120} + \frac{2 \cdot 8 \cdot 20 \cdot 0,9}{16 \cdot 0,95} = 19,2 \text{ грн/м}^3$$

Контрольні тестові запитання.

1. Набір засобів механізації взаємозв'язаних по технологічному призначенню, продуктивності і інших параметрах, необхідних для виконання технологічно зв'язаних вантажних процесів – це:

- 1) технологічний процес
- 2) управлінський процес
- 3) виробничий процес
- 4) оптимізація транспортних засобів
- 5) комплект машин

2. Під поняттям «склад комплекту» розуміють:

- 1) набір засобів механізації взаємозв'язаних по технологічному призначенню, продуктивності і інших параметрах
- 2) принципи і умови побудови комплекту машин, що відображають функціональні і ієрархічні зв'язки його елементів
- 3) типи і технічні характеристики машин комплекту
- 4) якісний склад (номенклатура) – комплектація машинами певних типів, марок та кількісний – їх число по комплекту в цілому і по окремих ланках
- 5) оптимізацію транспортних засобів

3. Принцип, при якому структура і склад комплекту повинні забезпечувати безперервність виробничого потоку, або основних технологічних операцій – це:

- 1) принцип відповідності
- 2) принцип неперервності
- 3) принцип мінімального числа машин в комплекті
- 4) принцип резервування
- 5) принцип достатності продуктивності

4. Принцип, при якому існують високі вимоги до рівня організаційно-технічної надійності комплексно-механізованих робіт та використовуються резервні, підмінні машини, хоч це і збільшує витрати на механізацію – це:

- 1) принцип відповідності
- 2) принцип неперервності
- 3) принцип мінімального числа машин в комплекті
- 4) принцип резервування
- 5) принцип достатності продуктивності

5. Під структурою комплекту машин розуміють:

- 1) організацію виробничого процесу
- 2) принципи і умови побудови комплекту машин, що відображають функціональні і ієрархічні зв'язки його елементів

- 3) типи і технічні характеристики машин комплекту
- 4) комплектацію машинами певних типів, марок та кількісний їх склад
- 5) оптимізацію транспортних засобів

Практична робота №12. Розрахунок економічних показників роботи вантажних пунктів

Мета роботи: дослідити економічні показники засобів механізації на вантажних пунктах та навчитися їх розраховувати.

Зміст роботи: розрахувати основні економічні показники роботи комплексів механізації.

Теоретичне обґрунтування

Вартість палива (енергоресурсів) необхідних для роботи підйомно-транспортних механізмів, підраховують в залежності від типу двигуна, його потужності і тривалості роботи. Для механізмів внутрішнього згорання вартість палива визначають по формулі:

$$E = T_{\text{фак}} \cdot K_n \cdot C_n$$

Для механізмів з електродвигунами вартість електроенергії визначають по одній з наступних формул:

Для механізмів циклічної дії:

$$E_{\text{ц}} = \frac{N \cdot t \cdot \eta \cdot Q \cdot C_{\text{ел}}}{3600 \cdot q}$$

Для механізмів безперервної дії:

$$E_{\text{б}} = N \cdot \eta \cdot T_{\text{фак}} \cdot C_{\text{ел}}$$

ЗАДАЧІ

Задача 1

Визначити вартість палива необхідної для роботи підйомно-транспортних механізмів на вантажному пункті, якщо відомо: що даний механізм протягом року працює 250 днів по вісім годин на день; вартість однієї літри палива складає $30+0,1n$ грн., норма витрати палива на 1 годину роботи механізму $2+0,1n$ кг. Приймаємо, що 1 літр палива має вагу 0,82 кг.

Приклад розрахунку 1

$$E = T_{\text{фак}} \cdot K_n \cdot C_n = 250 \cdot 8 \cdot 0,82 \cdot 30 = 49200 \text{ грн.}$$

Задача 2

Визначити затрати на електроенергію для механізму циклічної дії на 1 рік при переміщенні $10000+10n$ тон вантажу якщо відомо: потужність двигуна складає 7 кВт; коефіцієнт використання потужності $0,7$; тривалість роботи двигуна на протязі 1 циклу складає $60+n$ сек.; вартість 1 кВт електроенергії складає $30+n$ коп; за один цикл переміщується в середньому 5 тон вантажу.

Приклад розрахунку 2

Затрати на електроенергію знайдемо за формулою:

$$E = \frac{N \cdot t \cdot \eta_e \cdot Q \cdot C_{ел.}}{3600 \cdot q} = \frac{7 \cdot 60 \cdot 0,7 \cdot 10000 \cdot 0,3}{3600 \cdot 5} = 49 \text{ грн.}$$

Контрольні тестові запитання.

1. Ділення загального об'єму виконаних навантажувально-розвантажувальних робіт на загальний склад працівників – це:

- 1) продуктивність праці
- 2) норма виробітку
- 3) норма часу
- 4) питомі капітальні затрати
- 5) собівартість перевантаження одиниці вантажу

2. Відношенням загальної суми капітальних затрат до всього об'єму навантажувально-розвантажувальних робіт, виконаних за певний проміжок часу (місяць, рік) – це:

- 1) продуктивність праці
- 2) собівартість навантажувально-розвантажувальних робіт
- 3) калькуляція собівартості
- 4) собівартість перевантаження одиниці вантажу
- 5) питомі капітальні затрати

3. Вартість обладнання (вантажопідйомних машин), складів і інших пристроїв, необхідних для організації навантажувально-розвантажувальних робіт – це:

- 1) капітальні затрати
- 2) собівартість навантажувально-розвантажувальних робіт
- 3) калькуляція собівартості
- 4) питомі капітальні затрати
- 5) собівартість перевантаження одиниці вантажу

4. Ділення сумарних експлуатаційних затрат за певний проміжок часу на об'єм виконаних навантажувально-розвантажувальних операцій за цей же проміжок часу – це:

- 1) капітальні затрати
- 2) собівартість навантажувально-розвантажувальних робіт
- 3) калькуляція собівартості
- 4) питомі капітальні затрати
- 5) собівартість перевантаження одиниці вантажу

5. Визначення величини грошових затрат на одиницю продукції, що виробляється (визначається собівартість на одну тону навантаженого або розвантаженого вантажу, або використовують термін одна тонно-операція) – це:

- 1) капітальні затрати
- 2) собівартість навантажувально-розвантажувальних робіт
- 3) калькуляція собівартості
- 4) питомі капітальні затрати
- 5) собівартість перевантаження одиниці вантажу

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гончарук О. М., Стрілець В. М. Вантажопідйомна, транспортуюча та транспортна техніка. Рівне : НУВГП, 2008. 345 с.
2. Северин О. О. Вантажні роботи на автомобільному транспорті: організація і технологія. Харків : ХНАДУ, 2006. 322 с.
3. Правила перевезення вантажів автомобільним транспортом в Україні. К. : Державтотрансдідпроект, 1998. 129 с.